

О. Б. Цісінська

Роль регіонального менеджменту у формуванні інфраструктури транскордонного ринку праці

Представлено поняття «інфраструктура транскордонного ринку праці». Визначено об'єкти інфраструктури транскордонного ринку праці. Проаналізовано основні і притаманні функції об'єктів інфраструктури транскордонного ринку праці. Виділено основну задачу інфраструктури транскордонного ринку праці. Окреслено основні фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на інфраструктуру транскордонного ринку праці.

Ключові слова: інфраструктура транскордонного ринку праці, елементи інфраструктурного забезпечення, регіональний менеджмент, фактори впливу.

Актуальність дослідження. У країні, особливо в її прикордонних регіонах, де існує велика загроза безробіття через активну транскордонну трудову міграцію населення, настав час дослідити характер транскордонного ринку праці, який досі не набув цивілізаційних рис, як в країнах з розвинутою ринковою економікою. Його недосконалість виражається нерівномірним розвитком та недоліками існуючої інфраструктури самого ринку в Україні та її регіонах. Система управління ринком праці, насамперед в регіоні, потребує наявності сучасних відповідних установ і інститутів, які призначені для створення нормативно-правових і організаційно-економічних умов для проведення активних заходів з забезпечення зайнятості і працевлаштування населення не лише в межах країни. Так як зросла роль організацій і інститутів, які діють на локальних ринках праці і забезпечують умови для найбільш ефективного узгодження інтересів контрагентів ринку праці, то важливу роль в розвитку та координації транскордонного ринку праці відіграє регіональний менеджмент.

Подальший розвиток транскордонних ринків праці можливий лише за рахунок доступної і прозорої співпраці структур регіонального менеджменту прикордонних регіонів двох сусідніх держав в рамках транскордонного співробітництва.

Розвиток транскордонного співробітництва та активізація транскордонної трудової міграції населення показали, що існуюча інфраструктура регіональних ринків праці є невідповідною та не завжди здатною задовольнити потреби економічно активного населення. Так, наприклад,

---

© О. Б. Цісінська, 2013.

з одного боку, незважаючи на достатню кількість вакансій, пропозиція робочої сили, яка є на ринку не влаштовує роботодавців, а з іншого боку, умови роботодавців не забезпечують потенційних працівників з точки зору оплати праці та умов роботи. На суміжних територіях сусідніх країн існують інші умови працевлаштування, які більше задовольняють працівників і, тим самим, зумовлюють трудову міграцію. Вирішенню проблеми зайнятості на транскордонному ринку праці може сприяти надання інформаційних та інших послуг потенційним трудовим мігрантам як для працевлаштування на батьківщині, так і на підприємствах за кордоном. Тому під впливом таких нових явищ існуюча інфраструктура внутрішнього ринку праці потребує об'єктивних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення та аналіз праць вітчизняних вчених П. Белінського, Д. Богині, О. Людкевич, Г. Савченко, У. Садової, Л. Семів, Г. Пухтаєвич, О. Тітьонко та інших з дослідження проблем становлення та функціонування ринків праці в Україні та за кордоном дали підстави відзначити, що в науковій літературі з проблематики ринків праці відсутній понятійний апарат «інфраструктури транскордонного ринку праці» як складової транскордонних ринків праці та не визначений механізм їх функціонування.

Мета. Потрібно визначити суть та склад елементів інфраструктури транскордонного ринку праці, оцінити ефективність функціонування останньої і вказати шляхи її розвитку, розставити пріоритети ринкових суб'єктів при виборі каналів взаємодії з ринками праці суміжних прикордонних регіонів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інфраструктура транскордонного ринку праці включає в себе гармонійну, адаптивну систему закладів, організацій і інституцій в сукупності з юридичними, організаційно-економічними та інформаційними умовами, що забезпечує ефективну взаємодію суб'єктів транскордонного ринку праці з їх представниками, яка здатна реалізувати головні спільні функції регіональних ринків праці по обидва боки кордону. [5, с. 249]. У доповнення до вивчених вже науковцями рівнів інфраструктури (наприклад, державному, регіональному, первинному тощо) визначено ще один – транскордонний.

Основні і притаманні функції, які ефективно можуть виконати об'єкти регіонального менеджменту, що представляють інфраструктуру транскордонного ринку праці є: управління трудовими міграційними процесами між суміжними прикордонними регіонами; захист прав працівників – мігрантів цих регіонів; здійснення заходів щодо зміцнення транскордонного співробітництва у сфері соціально-трудових прав грома-

дян суміжних прикордонних регіонів [4]. Також вони повинні виконувати низку наступних функцій: аналіз і прогнозування попиту та пропозиції на робочу силу в суміжних прикордонних регіонах; інформування населення суміжних прикордонних регіонів, яке шукає роботу та регіональних органів управління про стан ринку праці; сприяння забезпечення ефективної зайнятості, запобігання безробіттю, створення нових робочих місць та умов для розвитку підприємництва на суміжних прикордонних регіонах; розроблення, обґрунтування, координування і контролювання виконання спільних соціальних програм із питань зайнятості в цих регіонах; підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили суміжних прикордонних регіонів; розроблення і вдосконалення механізму регулювання рівня життя населення суміжних прикордонних регіонів [1].

Таким чином, інфраструктура транскордонного ринку праці включає в себе сукупність об'єктів регіонального менеджменту суміжних прикордонних територій, що забезпечують функціонування транскордонного ринку праці, сприяють ефективній зайнятості, регулюють відносини між роботодавцями і працівниками з вирішення трудових конфліктів та оплати праці, управляють міграційними процесами в прикордонних суміжних регіонах.

Об'єкти інфраструктури транскордонного ринку праці (рис. 1.), що забезпечують його функціонування поділяються на п'ять елементів інфраструктурного забезпечення:

- організаційні, що забезпечують функціонування транскордонного ринку праці та забезпечення системи соціального захисту від безробіття найменш конкурентоспроможних на транскордонному ринку праці груп населення;
- інституційні, які поділяються на формальні та неформальні, що націлені на координацію та кооперацію суб'єктів транскордонних ринків праці;
- інформаційні для забезпечення суб'єктів транскордонного ринку праці відомостями щодо контрагентів та умов на даному ринку;
- технічні та фінансові, націлені на зменшення трансакційних витрат перетину кордону та підвищення мобільності трудових ресурсів.

Особливе місце в інфраструктурі транскордонного ринку праці посідають об'єкти її організаційного забезпечення, які поділяються на державні (національного, регіонального та місцевого рівнів), недержавні установи сприяння зайнятості та супутні (дотичні) організації, присутність яких більшою мірою притаманна інфраструктурі транскордонного ринку праці, так як кожна особа, яка працевлаштовується за кордоном обов'язково співпрацює з ними для отримання вибраного місця праці.

Державні органи управління на транскордонному ринку праці виступають одночасно об'єктом і суб'єктом управління інфраструктури транскордонного ринку праці.

Організаційне забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці більшою мірою націлене на допомогу громадянам свого регіону у підборі роботи на сусідній території, а власникам підприємств, організацій або уповноважених ними органів у пошуку необхідних працівників з-за кордону. Об'єкти організаційного забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці відображають стан цього ринку та становище в сфері зайнятості населення, проводять аналіз та прогноз попиту та пропозиції робочої сили в транскордонному регіоні.

Інституційне забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці вкрай важливе і повинно ретельно вивчатися як роботодавцями так і людьми, які шукають роботу, так як розповсюджується воно на дві сусідні держави з різним законодавством.

Інформаційне забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці націлене на інформування населення і органів управління двох сусідніх держав про стан транскордонного ринку праці, а саме: про можливість одержання роботи і забезпечення робочою силою; про вимоги, що ставляться до різного роду професій; інші питання, що є корисні для сприяння зайнятості населення. Ефективний обмін інформацією набуває все більшого значення як умова успішної діяльності на транскордонному ринку праці. Тому взаємна поінформованість і узгодженість планів розвитку ринку праці сусідніх прикордонних територій призведе до рентабельної співпраці.

Головним та спільним об'єктом інформаційного забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці може бути створення на суміжних прикордонних територіях мережі транскордонних партнерств EURES, що ефективно працює в Європейському Союзі.

Технічне забезпечення інфраструктури, яке включає об'єкти прикордонної, транспортної та комунікаційної інфраструктури, посідає вагомe місце в транскордонному ринку праці, так як від розбудови митних переходів, під'їзних шляхів, якості доріг, безпечних та якісних перевезень і т. д. залежить мобільність здобувачів роботи та вибір місця роботи в тому чи іншому прикордонному регіоні.

Елементи фінансового забезпечення опосередковано впливають на інфраструктуру транскордонного ринку праці так як є об'єктами повсякденного вжитку працевлаштованих осіб чи безробітних, роботодавців в Україні чи за кордоном. Часта присутність такого інфраструктурного

Рис. 1. Інфраструктурне забезпечення транскордонних ринків праці (Складено автором)

забезпечення дозволяє людям, які перетинають кордон для пошуку роботи чи доїзду до місця без обмежень отримувати свої фінансові потреби.

Щоправда, деякі об'єкти інфраструктури транскордонного ринку праці переплітаються або виконують різні функції. Так, наприклад, елементи організаційного забезпечення інфраструктури включають в себе об'єкти інформаційного, технічного та частково фінансового забезпечення інфраструктури: інституції з вивчення ринкових проблем, спеціальні навчальні центри, інформаційні центри, що можуть бути створені згідно різних проектів та програм на базі служб зайнятості чи міграційних служб; технічне забезпечення інфраструктури включає об'єкти прикордонної інфраструктури, в яку входять прикордонні служби, які в свою чергу виконують функції організаційного забезпечення інфраструктури транскордонного ринку праці тощо.

Інфраструктура транскордонного ринку праці, яка діє в конкретному соціально-економічному та політичному становищі, перебуває під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Так як дана інфраструктура включає елементи та об'єкти сусідніх держав з різним соціально-економічним, політичним та інституційним (законодавчим) середовищем, то одні і ті ж фактори можуть впливати на них по-різному. Без сумніву, що всі фактори впливу взаємопов'язані і виявити чітку грань між ними досить важко. Тому до факторів зовнішнього середовища ми відносимо макроекономічні, демографічні та соціально-психологічні. А фактори внутрішнього середовища поділяються на організаційні, нормативно-правові та фінансові, які в свою чергу визначають стратегію держав на ринку праці [2].

Так як на фактори зовнішнього середовища можуть впливати лише державні органи влади двох сусідніх країн, то вони є неконтрольовані для елементів та об'єктів інфраструктури транскордонного ринку праці.

Для ефективної роботи елементів інфраструктури, вплив на контроль внутрішніх факторів, які залежать більшою мірою від об'єктів та суб'єктів ринку праці, потрібно забезпечити методом спільного вирішення та узгодження дій, які націлені на розвиток свого регіону.

Щодо організаційного фактора, то останнім часом усе більшу активність набирає поняття «розподілу повноважень». Тому, необхідно чітко розмежувати на якому рівні державні органи влади ефективно вирішують проблеми по регулюванню ринків праці, а коли такі повноваження краще надати регіональним органам влади, яким набагато краще відома ситуація попиту та пропозиції на регіональному ринку праці.

Важливо визначити нормативно-правовий фактор впливу на інфраструктуру транскордонного ринку праці, місцезнаходження якого є

спірним, адже його можна віднести як до зовнішніх так і до внутрішніх факторів. Нормативно-правовий фактор, як законодавча база, визначає більшість параметрів інфраструктури транскордонного ринку праці. Зазвичай прийняття нових законів в Україні запізнюється, тому нормативно-правова база регулювання ринку праці в Україні тільки формується, а на транскордонному ринку праці вона взагалі відсутня. На нашу думку, нормативно-правове середовище регулювання транскордонного ринку праці в Україні зможе сформуватися лише після того, як відбудеться узгодженість двох сторін по різні боки кордону, як будуть вирішені всі спірні питання щодо перетину кордону, прикордонної інфраструктури, трудового законодавства тощо. Важливим є також те, що організаційне та фінансове середовище на транскордонному ринку праці визначається насамперед нормативно-правовими документами.

Основним завданням інфраструктури транскордонного ринку праці є забезпечення ефективності функціонування даного ринку за рахунок:

- доступу до інформації, яка дозволить скоротити час пошуку вакансій безробітними і роботодавцям, наймати роботодавцями працівників за їх вимогами, знаходити здобувачам робоче місце з тими умовами праці і рівнем заробітної праці, яка їх задовольнить;
- професійного консультування, щодо законодавчої бази, для працевлаштування за кордоном і навчання безробітних нових професій та спеціальностей;
- запобігання масовому безробіттю та нелегальній міжнародній трудовій міграції;
- підвищення рівня продуктивної зайнятості прикордонного населення за рахунок раціонального фінансування заходів та проектів для подолання безробіття;
- моніторингу та контролю за реалізацією транскордонної політики зайнятості населення.

Висновки. Ситуація з розвитком та становленням інфраструктури транскордонного ринку праці більшою мірою залежить від структурованої та налагодженої праці органів влади двох сусідніх держав, які впливають на збільшення робочих місць і забезпечення ними безробітного населення. Але в Україні існує практика використання показникової системи під час оцінки діяльності державних центрів зайнятості, яка полягає у контролі об'єму роботи даних установ, а не їх якості. Негативним наслідком такої діяльності є безперспективні відвідування безробітними можливих місць працевлаштування.

Проблема, що присутня в приватних рекрутингових агентствах, полягає у відсутності єдиної бази даних з вільних робочих місць та кількості

незайнятих працівників, яка призводить до зниження якості надаваних ними послуг та втрати довіри клієнтів до них.

Виходом з такої ситуації є створенням єдиної бази даних, а саме приєднання України до «мережі транскордонних партнерств під егідою EURES (EURopean Employment Services / Європейська служба зайнятості), метою якої є задоволення потреб в інформації і забезпечення трудової мобільності у транскордонних регіонах» [3].

Так само прогалини спостерігаються в системі професійної освіти, яка продовжує випускати «безробітних», так як її послуги надаються без жодних врахувань вимог ринку праці. Тому вищим навчальним закладам обов'язково потрібно пристосовувати свої навчальні плани до змін попиту на професії в конкретних транскордонних регіонах.

Інституційна основа на всіх рівнях управління, які координують політику в галузі зайнятості, як елемент інфраструктури транскордонного ринку праці також потребує ґрунтовних та змістовних доопрацювань, які зможуть ефективно діяти на транскордонному ринку праці.

Разом з тим, при вивченні проблеми відтоку трудових мігрантів за межі українського кордону, з'ясовується, що в прикордонних регіонах з цього приводу немає жодної систематичної статистики, відсутнє регулювання даних процесів збору інформації, яке відбувається досить хаотично. Існує лише система посередництва при працевлаштуванні за кордоном, яка не охоплює всіх трудових мігрантів.

Отже, регіони України, що розміщені по периметру держави можуть використовувати таку перевагу, як прикордонне розташування, для співпраці в сфері праці та зайнятості, адже дефіцит гнучких форм зайнятості на прикордонному ринку праці однієї держави може бути компенсований за рахунок таких форм зайнятості в сусідній. Територіальна близькість, налагоджені механізми і необхідна інфраструктура з організації проїзду, проживання та роботи дозволять розширити сферу регіонального ринку праці з використанням транскордонних зв'язків.

На даному етапі структура транскордонного ринку праці має не досконалу форму, оскільки в трудовій міграції беруть участь працівники, які виконують малооплачувану і низько кваліфіковану роботу. Частка висококваліфікованих трудових мігрантів не перевищує 10% з їх загального числа. В рамках транскордонного співробітництва перспективою є подальший розвиток трудової міграції кваліфікованої робочої сили за рахунок доступної і прозорої співпраці прикордонних регіонів сусідніх держав на засадах ефективної діяльності структур регіонального менеджменту.

Список використаних джерел:

1. Волкова О. В. Ринок праці : навч. посібник / О. В. Волкова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 624 с.
2. Ружелович Т. М. Інфраструктура ринка труда: факторы внешнего и внутреннего влияния / Т. М. Ружелович. – Режим доступу : <http://www.omsu.omskreg.ru/vestnik/articles/y1997-i2/a079/article.html>.
3. Цибульська Ю. О. Імплементация в Україні європейського досвіду створення транскордонних партнерств / Ю. О. Цибульська, О. Б. Цісінська, М. О. Гусева. // Регіональна економіка. – 2011. – №3. – С. 159-166.
4. Цісінська О. Б. Інфраструктурне забезпечення транскордонного ринку праці. Стратегічний розвиток національної економіки, регіонів і підприємств: Т. 2. Регіон у системі пріоритетів стратегічного економічного розвитку; матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 15-17 листопада, 2012 р., м. Донецьк / О. Б. Цісінська. – Донецьк : ДонДУУ, 2012. – 205 с.
5. Цисинская О. Б. Инфраструктурное обеспечение функционирования трансграничного рынка труда. Управление инновационным развитием региона: материалы Междунар. науч.-практ. конф) [редкол.: М.Ю. Монахов и др.] / О. Б. Цісінська. – Владимир : ВООО ВОИ, 2013 – С. 249-256.

Цисинская О.Б. Роль регионального менеджмента в формировании инфраструктуры трансграничного рынка труда.

Представлены понятия «инфраструктура трансграничного рынка труда». Определены объекты инфраструктуры трансграничного рынка труда. Проанализированы основные и присущи функции объектов инфраструктуры трансграничного рынка труда. Выделено основную задачу инфраструктуры трансграничного рынка труда. Определены основные факторы влияния внутренней и внешней среды на инфраструктуру трансграничного рынка труда.

Ключевые слова: инфраструктура трансграничного рынка труда, элементы инфраструктурного обеспечения, региональный менеджмент, факторы влияния.

Tsisinska O.B. The Role of Regional Management in the Formation of Cross-Border Labor Market Infrastructure.

The concept of «cross-border labor market infrastructure» is presented in the article. Objects of infrastructure of cross-border labor market infrastructure are defined. The basic and specific functions of objects of infrastructure of cross-border labor market are analyzed. The basic goal of cross-border labor market infrastructure is outlined. Main factors of internal and external environment's influence upon cross-border infrastructure of labor market are defined.

Key words: cross-border labor market infrastructure, elements of infrastructure support, regional management, impacts.